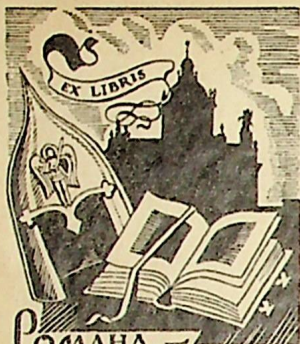

РОМАНА
ГЕНИКА
БЕРЕЗОВСЬКОГО

ТАРАСОВИ
ШЕВЧЕНКОВИ

В 102 РОКОВИНИ ЙОГО УРОДИН.

ПОЛОНЕНІ УКРАЇНЦІ.
ВЕЦЛЯРСЬКОГО ТАБОРУ

„Вістник Союзу Визволення України“

виходить

що тижня у Відні і подає дуже цінні й цікаві статті під теперішню хвилю, містить що найкращі вірші й оповідання.

Товариші! Читайте „Вістник Союзу Визволення України“ й інші видавництва того товариства, бо воно поклало великі заслуги для добра нашої справи і немало доброго зробило для наших полонеників

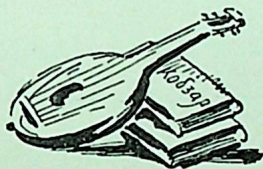

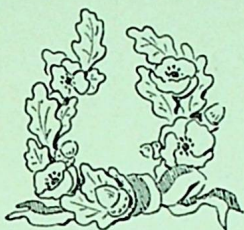
Тарас Шевченко †1914—1861.

ТАРАСОВИ
ШЕВЧЕНКОВИ
В 102 РОКОВИНІ ЙОГО УРОДИН.

19-го Марця 1916 року.

Полонені Українці
Вецлярського табору.

Тарас Шевченко.

Девятого марта, сьвяткує вся соборна Україна 102 роковини, уродин найбільшого мужа, якого їй доси видала з себе українська нація...

Цей день наводить і на наші уми, на уми Українців—полонеників багато всіляких думок і споминів. Правда, ми тепер в неволі і годі нам виконати всього того, що можливо на волі й чого треба при віддачі належної почеси, алеж душі і серця ніхто не може закути в неволю і, тому ми шлемо своє гаряче співчуття до всіх братів і сестер України бажаємо їм, щоб думки і кличі незабутнього поета жили й поширювали ся поміж ними, щоб духова армія Шевченка росла, кріпшала і щоб готувилась вона до наконечної побіди у великій боротьбі за правду й волю. Колиж ми шануємо

пам'ять дорогих для нас людей, то тим ми шануємо й себе. Той голос нашої душі й серця велить нам нині поклонити ся перед велитенськими заслугами нашого генія Тараса Григоровича Шевченка та пригадати собі його многострадалне життя, у якому не оден з нас найде собі високий примір і сильну заохоту ступати по своїм слабиим силам у його незабутні сліди.

Тарас Григорович Шевченко родив ся 9 марта 1814 року в селі Моринцях, де його батько Григорій пристав був на грунт до жінки Катерини Бойківної. Ще Тарас у сповитку був, як батько його перебрав ся в рідне село, Кирилівку. Стало ся це на приказ пана, бо Григорій був кріпаком у поміщика Енгельгарда. Ті села—і Моринці і Кирилівка—Звенигородського повіту, на полудне від Київa. В Кирилівці Тарас і зріс. Там проминули йому і диточі, маложурні літа, там і сирітська молодість почала ся, бо Тарас ззаряння стратив і матір і батька. Матір померла, як було йому 9 літ, а батько два роки пізнійше.

Ставши круглим сиротою пішов поміж добрими людьми долі шукати, бо дома з мачухою неміг дійти до ладу. Але якаж та сирітська доля? І ту зле і там не добре. Де не ступиш—там терне; ти сирота, ти кріпак, ти нещасливе безправне сотворіння.

Хотів Тарас учити ся, бо до науки його від дитини тягнуло, алеж чи легко сироті—кріпакови добити ся до тої сьвятині?

Дяк п'яниця й маляр—богомазник, ось учителі

Похорони Т. Шевченка 6 мая 1861 р. на Україні.

для нашого брата. А Тарас не таких учителів шукав. Тому ходив і ходив та ніяк не міг знайти собі приюту. Аж здавалося знайшов, а тоді— дідич покликав його до свого палацу на службу, зразу за кухту, а відтак у лакеї. Сиди в передній та жди поки пан не подзвонить, щоб подав люльку, або чарку, або що. От тобі, братчику й школа!

Немало перетерпів там наш Тарас і неодну чашу гіркої перекоктнув, бо з його лакеї був не здібний, а пан так і настоював на своєму, щоб із Шевченка був гарний лакеї. Та всежтаки розіжджаючи по містах з паном, Тарас частенько здибувався і з добрими людьми, які й допомогли йому якось виїти з такого становища.

Це сталося тоді, як Енгельгардт переїхав до Петербурга зі своїм двором, куди й Тараса забрав. У Тараса вільного часу бувало небогато, а як дірвався хвилини то обертав її на рисовання. Часто на такій роботі вилуплювали Тараса й карали, але під кінець додумався таки Енгельгардт, що краща з його буде вигода, як він вивчить ся малярем, а не лакеєм, і тому віддав він його до малярів на науку. Там Тарас почув себе трохи свободніше і bliще до своєї мети, та горе те, що ця наука не могла його задоволити, а до вищої годі, бо кріпакові не вільно вчитись в академіях. Оттут то й незвичайно допомогли йому його земляки Сошенко й Гребінка, які бачили, що в Шевченку криється великий талан. Вони познайомили Тараса з деякими славними людьми в Петербурзі, придбали гроші й викупили його з кріпацтва за 2500 корб.

Ся подія сталася 4 мая 1838 року, коли Та-

расові минуло 24 літ жи́зні. Аж тепер Тарас ві-
дітхнув вільним повітрям і міг правдиво оцінити
ту вартість Божого дару, який природа дала кож-
ному чоловікови а який пани відібрали від бідних
люди́й—волю. Тоді він побачив, яке зло творять
люди лю́дям, і почав перед цілим сві́том кликати
на тих кривди́телів, аби вони схаменули ся.

Року 1840 ви́йшла друком в Петербурзі пер-
ша книга Шевченкових віршів під заголовком
„Кобзар“. Книга, яка стала майже другим еван-
гелієм для кожного доброго Украї́нця, тільки в ній
правдивого, цінного, тільки корисного для нашої
бідної, прибитої душі. На другий рік видав Шев-
ченко свою велику поему „Гайдамаки“, в якій
висьпівав боротьбу наших предків з чужими па-
нами. Дальше поїхав на Україну. Там малював,
сьпівав, розїздав по дворах, щоб живим словом
люди́й до доброго діла будити. Схаменіть ся, пере-
станьте кривдити своїх б́ратів, дайте селянам волю,
дайте їм просві́ту, навчіть їх, чиї вони сини, яких
предків діти, яка у них народність, куди їм іти!—
Так кликав Тарас у своїх творах.—

Та не всі послушали його огненного слова.
Дехто й пішов за його кличем, а багато лишило
ся глухими на голос пророка. Тоді уряд
взяв і закував його, великого свободолюбивця, та
й відправив у дикі степи у москалі, де він бачив
як і киргізи бідують завдяки моськовській опіці.
Мовляв—неодні Украї́нці покривджені Москвою, є
й других поневолених народів чимало. І так по-
карали нашого генія, тяжко покарали, як досі ні
одного поета не карали, бо цар заборонив

йому навіть писати й малювати (це цар своєю рукою написав „запрещаю писать і рісовать“). Але навіть тоді, коли III-го опинився після волі, та в неволі, та ще й коли його у москалі загодили, він не покинув гукати, на катів—душегубів своїм огненим словом—„схаменіть ся!“ Правда не вільно було писати, але він ухитрявся носити так папір та олувець що ті, котрі його обшукували, не знаходили. Так зберіг він не оден з тих цінних творів, якими ми тепер отут у полоні захоплюємося.

Але й тими маленькими пільгами недовго хіснував ся Шевченко. Поки був в Орську та над Аральським морем, поти й писав дещо, а як перевели його до Новопетровської кріпости то вже й під підшоною годі було вірша переховати, бо як тіль ходив за ним дядько—солдат, який одержу перетрушував і за кожним його рухом стежив.

У тім Новопетровську пропало для нас цілих шість і пів року Шевченкового життя, пропали ті всі твори, які він міг написати, а не написав, бо вороги не дали, вороги волі, правди й поступу людства. Довічний сором їм!

А які муки пережив там поет зрозуміє лиш той, хто сам був, хоч короткий часок у московській тюрмі. А він же перебував більше 10 літ!

Аж настала та страшна для нас Кримська війна (1853—56) після якої годі держати було такий лад, який існував, бо люди вважали за великий гріх боронити свої кайдани, та тюрми. Тому то Царь Олександр II почав робити реформу, котра не знесла мужицької недолі, лише єї трохи пе-

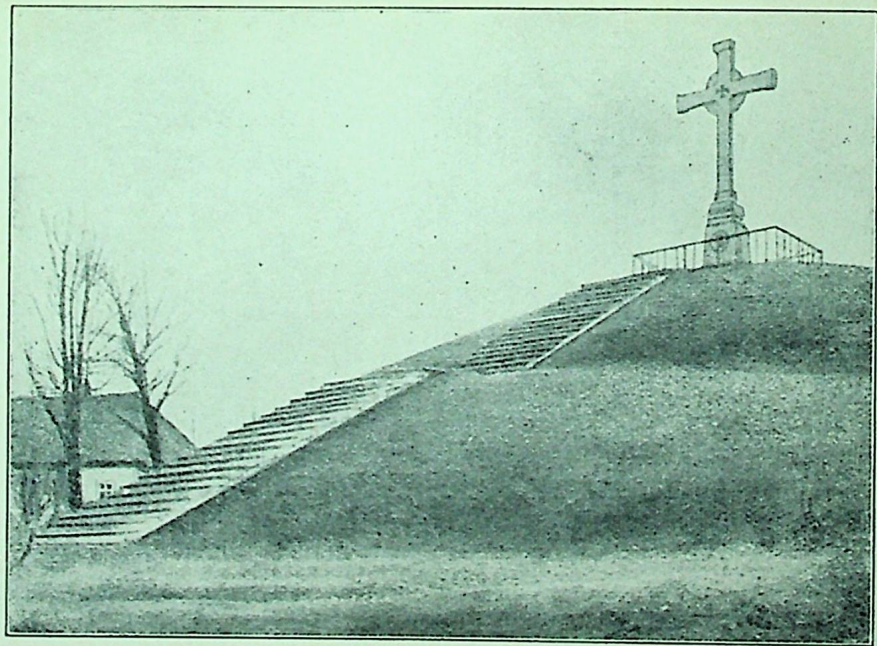
ремінила, як і казали свідомі мужики: „Пересипав з куля в рогіжку“—то так і лишились ми в рогіжці.

Серед реформ, та полекш, царь видав і амнестію (дарованне кари) політичним в'язням. Але до тої царської ласки не допустили Шевченка, хоч і просили за його гр. Толстой і кн. Рєпніна. Але по довгих заходах прийшла черга й на нашого великого страдника за волю України.

Се стало ся з початком мая 1857 р., а 14 серпня відправили Шевченка до Петербурга. Туди прибув він аж 8 цвітня 1858 р., де він мусїв бути під поліційним доглядом. Десять літ назад, взяли 33 літнім здоровим, кремезним мужчиною, а вернув ся Тарас сивим, лисим, пригорбленим дідом із покаліченим здоров'єм.

Та духом він не падав ніколи. По дорозі з неволі написав свою знамениту поему „Неофіти“, в якій долю революціонерства порівнує з переслідуванням перших християн. Там цісарі римські, а нині царі московські переслідували й тяжко карали тих, що для народу хотіли правди й волі.

Незадовго перед смертю Тарас діждав ся дозволу поїхати до рідного краю, там побачив свою рідню і в короткий час єї висвободив з кріпацтва. Мріяв він, щоб поселитись на Україні, і підшукав був собі й ґрунт під оселю, та не прийшлося йому живим оселитись, а привезли його туди в труні й похоронили (6 мая 1861 р.) на тій могилі, де він бажав жити У Заповіті він просив:

Памятник Шевченка під Каневом на Чернечій могилі.

„Як умру то поховайте мене на могилі,
Серед степу широкого на Вкраїні милій“—
і його волю сповнили.

Але не сповнено дальших слів „Заповіту“,
там де сказано: „Поховайте і вставляйте кайдани
порвіте, і вражою, злою кровю волю окропіте!“

Тії слова ми поки що тільки співасмо і то
залюбки співасмо, але переводити їх у діло якось
не поспішаємо ся. Не вжеж ще час? Подумайте
браття, невжеж годить ся синам не сповнить бать-
ківського заповіту?!

— — — — —

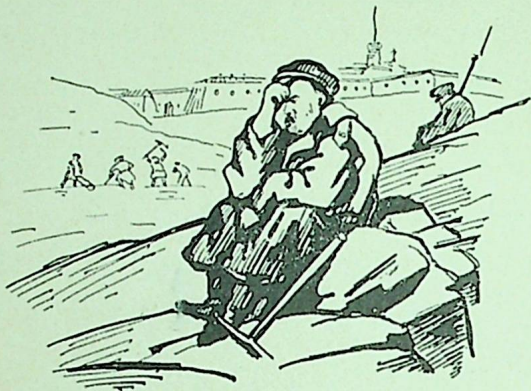
Спочуваємо Тобі, наш незабутній батьку і
шануємо Твою славу, бо Ти був друг всіх чесних
людей, Ти виспівав долю й недолу рідного краю,
який так потрібує Тебе.

Ти був для всіх тих, хто хоче живучої води
чистого духа, жерелом невисихаючим, Ти пробудив
нас від кріпкого сну—темряви—і тепер ми
бачимо, що перед нашими очима сходить ясная
зоря, зоря радості й надії.

Пером земля Тобі, наш батьку і мученику за
святую правду, за нас темних не просвіщених
людей.

Хай та дорога, що Ти нам протоптав, поведе
нас як найскорше до вільної й незалежної
У К Р А Ї Н И.

Степан Журба.

Великий невільник.

«Давно вже я сижу в неволі,
Неначе злодій в заперті,
На шлях дивлюся та на поле,
Та на ворону на кресті,
—На кладовищі,.. більш нічого
З тюрми не видно; слава Богу
Й за те, що бачу! Ще живуть,
І Богу молять ся і мруть
Крещені люди...»

Сей вірш, писаний нашим славутним батьком Тарасом Шевченком, в Н.-Новгороді,—в 1857 р., часто пригадується мені в моєму сучасному положенні... І я, і ви, дорогі товариші—читателі, давно вже сидимо в неволі, давно вже сумуємо за рідною Україною, за любими жінками й діточками, батьками й неньками, що лишилися в далекій і коханій отчизні!..

З нетерплячкою чекаємо ми того часу, коли прийде змога повернути до рідної стріхи, стати вільними і рівноправними громадянами свого суспільства, зажити знов із дорогими серцю й думками людьми... Із зброєю в руках йшли ми убивати тих, кого приказало наше начальство і тільки щасливий випадок, та гуманність схоронили наше життя і відправили нас на де який час в неволю. Кінчить ся війна і знову ми будемо дома, знову будемо жити як жили... Ми не маємо тутки злих тюремників, що стоять над душею і стежать за кожним нашим кроком; ми не маємо тієї жасної свідомости, що загублено на завжди наше життя і що немає нам надії на поворот ік кращому... Ми навіть, користаємо ся відносною свободою в таборі, маємо змогу учити ся, займати ся читанням, письмом, ходити в театр, слухати рідної музики і співу... І не дивлячи ся на се, важко нам бути в неволі, як важко?.. В такі часи отчаю і зневіри, добре пригадати собі життя иньшого в'язня, що пробув у важкій неволі не рік і не два, а цілих десять років найкращої пори свого життя... Він не за те був ув'язнений, що йшов убивати других за інтереси гнобителів народу, а за те, що все своє життя боров ся проти насилля і своєвілля цих гнобителів, і готов був віддати життя за щастє й долю свого народу, своєї рідної Неньки-України!

Великий творець „Кобзаря“, був арештований в 1847 р. за те, що написав дві своїх найкращих поеми „Кавказ“ і „Сон.“ В цих творах свого генія, він гостро напав на ті кривди й безпорядки, що чинили ся російським урядом на Україні і в иньших краях поневолених народів; крім того, він належав

до так званого „Кирило-Мефодієвського Братства“, яке складалося з найкращих людей України. За се, він був засуджений на дожиттєву каторгу в азієвські степи. Мало того, що занадто тяжка була кара, мало того, що Шевченко мусів переносити всі ті фізичні й моральні муки, які дає заслання, але крім того, він не мав надії на увільнення з нього, бо речинєць (срок) не був визначений і міг тривати до самої смерті!... Микола І-й власноручно написав розказ, яким заборонював поетови що небудь писати й малювати, а подумайте, як се болюче для кожного невольника взагалі, а для такого, як Шевченко—особливо!.. В диких нетрях Азієвської пустині, за тисячі верстов од відчини, не бачучи навкруги ні одного дерева, ані трави, нічого, крім безбережних пісків та неба, виконував виликний борець за ідеали українського народу, найтяжчі роботи і завжди був під пильним надзором своїх тюремників. Доки міг, писав Тарас крадькома свої важкі думки невольника, а відтак донесли про се в Петрбурґ і з того часу, пильнували за ним так остро, що навіть в халяві шукали чи немає олівця, або паперу... Декільки років не мав він вісточки з рідного краю і сам не міг листувати ся із товаришами. Пропало там здорове поета, але дух його ще більше зміцнів і в тяжкій неволі, він неперестано думав о долі свого народу... Тільки через десять років, в 1857 р. повернув Тарас із неволі, але тяжкі страждання, що він переїс там, звели його швидко в домовину.

„Холоне серце,“ як згадаю, каже поет роздумуючи над власним життєм і над долею народу. І справді могло його серце розірвати ся у куски,

тільки лихого і страшного було тут і там.

Так Дніпро крутоберегий
І надія, брате,
Не дають мені в неволі
О смерті багатин...

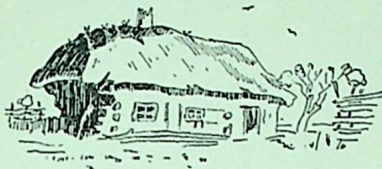
Приведені вірші дають нам чудову характеристику поета в неволі. Страждаючи фізично і морально, він безперестанно думав о любій Україні, о її долі й будуччині... Ні на хвилю не забув він рідної мови і рідної сторони, плакав за ними в своїх чудових віршах і кликав свій народ до визволення, до волі!..

Згадаймо товариші сього великого невільника-земляка, борця за волю і славу українського народу, а не будемо нарікати на свою власну долю. „Киньмо сльози берімся за діло!

А. П-ток.

ІЗ
К О Б З А Р Я.

Защо, не знаю, називають
Хатину в гаї тихим раєм:
Я в хаті мучив ся колісць,
Мої там сльози пролились,
Найперші сльози! Я не знаю,
Чи єсть у Бога люте зло,
Щоби в тій хаті не жило?
А хату раєм називають!

Не називаю єї раєм
Тої хатиночки у гаї
Над чистим ставом, край села:
Мене там мати повила,
І повиваючи сьпівала,
Свою нудьгу переливала
В свою дитину; в тім гаю
У тій хатині, у раю,
Я бачив пекло... Там неволя,
Робота тяжкая,—ніколи
І помолитись не дають.
Там матір добрую мою,
Ще молодую,—у могилу
Нужда та праця положила,
Там батько, плачучи з дітьми
(А ми малі були і голі)

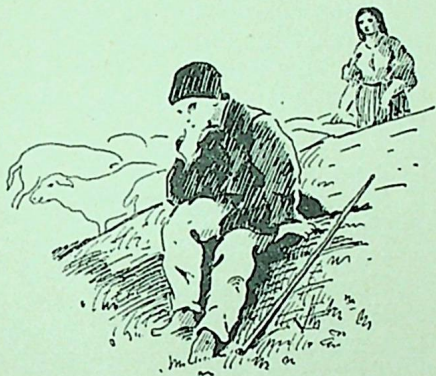
Не витерпів лихої долі,
Умер на панщині... а ми
Розлізли ся поміж людьми,
Мов мишенята. Я до школи
Носити воду школярам,
Брати на панщину ходили,
Поки лоби їм поголили,
А сестри... Сестри? Горе вам
Мої голубки молодії!
Для кого в світі живете?
Ви в наймах вирости, чужії,
У наймах коси побіліють,
У наймах, сестри, й умрете.

Мені аж страшно, як згадаю
Оту хатину край села.
Такії, Боже наш діла
Ми творимо у нашім раї
На праведній Твоїй землі!
Ми в раї пекло розвели,
А в Тебе другого благаєм,
З братами лихо живемо,
Лани братами оремо,
І їх сльозами поливаєм...

Д О Л Я.

Ти не лукавила зо мною;
Ти другом, братом і сестрою
Сїромі стала, ти взяла
Мене, маленького, за руку
І в школу хлопця одвела
До п'яного дяка в науку.
„Учи ся, серденько, колись

З нас будуть люде,—ти сказала.
А я й послухав і учивсь,
І вивчив ся. А ти збрехала!
Які з нас люди?... Та дарма!
Ми не лукавили з тобою,
Ми просто йшли,—у нас нема
Зерна неправди за собою...

Мені тринадцятий минав....

Мені тринадцятий минав;
Я пас ягнята за селом.
Чи то так сонечко сіяло,
Чи так мені чого було—
Мені так любо, любо стало,
Неначе в Бога...
Уже прикликали до паю,
А я собі у буряні
Молю ся Богу, і не знаю,
Чого маленькому мені

Тоді так приязно молилось
Чого так весело було.
Господнє небо і село,
Ягня, здасть ся, веселилось,
І сонце гріло—не пекло.

Та не довго сонце гріло,
Не довго молилось;
Запекло, почервоніло
І рай запалило.
Мов прәкинув ся—дивлю ся:
Село почорніло,
Боже небо голубес—

І те помарніло.
Поглянув я на ягнята—
Не мої ягнята;
Обернув ся я на хати—
Нема в мене хаті:
Не дав мені Бог нічого!
І хлинули сльози,
Тяжкі сльози... А дівчина,
При самій дорозі,
Недалеко коло мене,
Плоскінь вибирала,
Та й почула, що я плачу:
Прийшла, привітала,
Утирала мої сльози,
І поцілувала...
Неначе сонце засіяло,
Неначе все на сьвітї стало
Моє: лани, гаї, сади...
І ми, жартуючи, погнали
Чужі ягнята до води.

Д у м и м о ї!

Думи мої, думи мої,
Лихо мені з вами!
Нащо стали на папері
Сумними рядами?
Чом вас вітер не розвіяв
В степу, як пилину?
Чом вас лихо не приспало,
Як свою дитину?
Думи мої, думи мої,
Квіти мої, діти!
Виростав вас, доглядав вас,—
Деж мені вас діти?
В Україну ідїть, діти,
В нашу Україну,
Попід тинню, сиротами,
А я—тут загину.
Там знайдете щире серце
І слово ласкаве,
Там знайдете щиру правду,
А ще може й славу...

Привітай же, моя ненько,
Моя Україно,
Моїх діток нерозумних,
Як свою дитину!

М и н а ю т ь д н і.

Минають дні, минають ночі,
Минає літо, шелестить
Пожовкле листя; гаснуть очі,

Заснули думи, серце спить;
І все заснуло,—і не знаю,
Чи я живу, чи доживаю,
Чи так по сьвіту волочусь,
Бо вже й не плачу й не сьміюсь...

Доле, де ти? Доле, де ти?
Нема нїякої!
Коли доброї жаль, Боже,
То дай злої, злої!

Не дай спати ходячому,
Серцем замірати,
І гнилою колодою
По сьвіту валятись,
А дай жити, серцем жити
І людей любити,
А коли нї, то проклинати
І сьвіт запалити!

Страшно впасти у кайдани,
Умірати в неволї,
А ще гірше—спати, спати,
І спати на волї,
І заснути на вік-віки,
І слїду не кинуть
Нїякого! однаково—
Чи жив, чи загинув...

Доле, де ти? Доле, де ти?
Нема нїякої!
Коли доброї жаль, Боже,
То дай злої, злої!

Течевода.

Тече вода в синє море,
Та не витїкає,
Шука козак свою долю,
А долї немає.
Пішов козак сьвіт за очі;
Грає синє море,
Грає серце козацьке
А думка говорить:

„Куди ти йдеш, не спитавшись?

На кого покинув
Батька, неньку старенькую,
Молоду дівчину?
На чужинї не ті люде,
Тяжко з ними жити!
Нї з ким буде поплакати,
Нї поговорити.

Сидить козак на тім боці,—

Грає синє море.
Думав: доля зострінеть ся,—
Спіткало ся горе!
А журавлі летять собі
До дому ключами.
Плаче козак, шляхи биті
Заросли тернами.

Іван Підкова.

(В. Штернбергові.)

Було колись—в Україні
Ревіли гармати;
Було колись—Запорожці
Вміли панувати!
Панували, добували
І славу, і волю
Минуло ся, остали ся
Могили по полю!
Високії ті могили,
Де лягло спочити
Козацьке біле тіло,
В китайку повите.
Високії ті могили
Чорніють, як гори,

Та про волю нишком в полі
З вітрами говорять.
Сьвідок слави дідівщини
З вітром розмовляє,
А внук косу несе в росу,
За ними сьпіває.

Було колись—в Україні
Лихо танцювало,
Журба в шинку мед, горілку
Поставцем кружала.
Було колись добре жити
На тій Україні...
А згадаймо, може серце
Хоч трохи спочине.

— — — — —

Суботів.

Стоїть в селі Суботові
На горі високій
Домовина України—
Широка, глибока.
Отто церква Богданова:
Там то він молив ся,
Щоб Москаль добром і лихом
З козаком ділив ся.
Мир душі твоїй, Богдане!
Не так воно сталось:
Москалики, що заздріли,
То все очухрали,—
Могили вже розривають,
Та грошей шукають;

Льохи твої розкопують
Та тебеж і лають.
Що й за труди не находять...
Отак то, Богдане!
Занастив єси вбогу
Сироту Україну.
За теж тобі така й дяка!
Церкву-домовину
Нема кому полагодить!
На тій Україні,
На тій самій що з тобою
Ляха задавила,—
Байстрюки Єкатериини
Сараною єли.
Оттаке то Зіновію,
Олексіїв друже!
Ти все оддав приятелям,
А їм і байдуже!
Кажуть, бачиш, що „все то те
Таке й було наше,
А що ми тільки наймали
Татарам на пашу
Та Полякам,“ Може й справді!
Нехай і так буде!
Так сьміють сяж з України
Стороннії люде...
Не смійте ся, чужі люде!
Церква-домовина
Розвалить ся, а зпід неї
Встане Україна
І розвіє тьму неволї,
Сьвіт правди засьвітить,

І помолять ся на волі
Невольничі діти.

За байраком байрак....

За байраком байрак,
А там степ та могила.
Із могили козак
Встає сивий, похилий.
Встає сам у ночі,
Іде в степ, а, йдучи,
Сьпіва, сумно сьпіває:
— „Наносили землі
Та й до дому пішли,
І ніхто не згадає.
Нас тут триста, як скло,
Товариства лягло,
І земля не приймає.
Як запродав гетьман
У ярмо христіян,
Нас послав поганяти:
По своїй по землі
Свою кров розлили
І зарізали брата;
Крови брата впились
І оттут полягли
У могилі закляті.“—
Та й замовк, зажурився
І на сніг похилився,
Став на самій могилі;
На Дніпро позирав,
Тяжко плакав-ридав,
Сині хвилі голосили.
Зза Дніпра, із села

Луна степом пішла,
Треті півні співали
Провалив ся козак,
Стрепенув ся байрак,
А могила застогнала.

Із „Посланія“

Аще кто речет,
яко люблю Бога,
а брата свого ненавидить,
лож єсть.

(Соборне посланіє апо-
стола Івана, гл. 4, ст. 20).

І сьвітає, і смеркає,
День божий минає,
І знову люд потомлений
І все спочиває.
Тільки я, мов окаянный,
І день і ніч плачу
На розпуттях велелюдних,
І ніхто не бачить,
І не бачить, і не знає;
Оглухли, не чують,
Кайданами міняють ся,
Правдою торгують,
І Господа зневажають,—
Людий запрягають
В тяжкі ярма, орють лихо,
Лихом засївають...
А що вродить? Побачите,
Які будуть жнива!
Схаменїть ся, недолюдки,
Діти юродиві!

Подивіть ся на рай тихий,
На свою Вкраїну;
Полюбіте щирим серцем
Велику руїну!
Розкуйте ся, братайте ся;
У чужому краю
Не шукайте, не питайте
Того, що немає
І на небі, а не тільки
На чужому полі...
В своїй хаті—своя й правда,
І сила, і воля!

Нема на світі України,
Немає другого Дніпра;
А ви прете ся на чужину
Шукати доброго добра
Добра сьвятого, волі, волі,
Братерства братнього... Найшли
Несли, несли з чужого поля,
І в Україну принесли
Великих слів велику силу,
Та й більш нічого... Кричите,
Що Бог создав вас не на те,
Щоб ви неправді поклонились,
І хилитесь, як і хилились,
І знову шкуру дерете
З братів незрячих, гречкосіїв.

— — — — —

Схаменіть ся! будьте люде,
Бо лихо вам буде:
Розкують ся незабаром
Заковані люде;

Настане суд, заговорать
І Дніпро, і гори,
І потече сторіками
Кров у синє море
Дітей ваших; і не буде
Кому помагати:
Одцурасть ся брат брата
І дитини мати;
І дим хмарою заступить
Сонце перед вами,
І на віки прокленетесь
Своїми синами.

— — — — —

Подивіть ся лишень добре,
Прочитайте знову
Тую славу, та читайте
Од слова, до слова;
Не минайте ані титла,
Ніже тії копн;
Все розберіть та й спитайте
Тогді себе: Що ми?
Чиї сини? яких батьків?
Ким, за що закуті?
То й побачите, що ось що
Ваші славні Брути:
Раби, підніжки, грязь Москви,
Варшавське сміття ваші пани
Ясновельможнії гетьмани!
Чогож ви чваните ся, ви,
Сини сердешної Вкраїни?
Що добре ходите в ярмі,
Ще краще, як діди ходили?!
Не чваньтесь: з вас деруть ремінь

А з їх, бувало, й лій топили!

Учіте ся, брати мої!
Думайте, читайте,
І чужому наuczайтесь,
Й свого не цурайтесь:
Бо хто матір забуває,
Того Бог карає,
Чужі люди цурають ся,
В хату не пускають,
Свої діти—мов чужії,
І немає злomu
На всій землі безконешній
Веселого дому.

Я ридаю, як згадаю
Діла незабутні
Дідів наших: тяжкі діла!
Якби їх забути,
Я оддав би веселого
Віку половину!

Оттака то наша слава
Слава України!..
Оттак і ви прочитайте,
Щоб несонним снились
Всі неправди, щоб розкрились
Високі могили
Перед вашими очима,
Щоб ви розпитали
Мучеників: кого, коли
и за що розпинали?..

Обнімітеж, брати мої,
Найменшого брата.—

Нехай мати усьміхнеть ся,
Заплакана мати!
Благословить дітей своїх
Твердими руками,
І обмитих поцілуйте
Вольними устами!
І забудеть ся срамотня
Давная година,
І оживе добра слава,
Слава України,
І сьвіт ясний, не вечерній,
Тихенько засяє...
Обніміть сяж, брати мої,
Молю вас, благаю!

Три шляхи.

Ой три шляхи широкії
До купи зійшли ся;
На чужину з України
Брати розійшли ся;
Покинули стару матір,
Той жінку покинув,
А той—сестру, а найменший—
Молоду дівчину.

Посадила стара мати
Три ясені в полі,
А невістка посадила
Всоку тополю;
Три явори посадила
Сестра при долині,
А дівчина заручена

Червону калину.

Не прийнялись три ясені
Тополя всихала,
Повсихали три явори,
Калина зовяла.
Не вертають ся три брати,
Плаче стара мати,
Плаче жінка з діточками
В нетопленій хаті;
Сестра плаче, йде шукати
Братів на чужину,
А дівчину заручену
Кладуть в домовину.

Не вертають ся три брати,
По сьвіту блукають,
І три шляхи широкії
Терном заростають.

Псалми Давидові.

I

Блажений муж на лукаву
Не вступає раду,
І не стане на путь злого,
І з лютим не сяде;
А в законі Господньому
Серце його й воля
Навчасть ся; і стане він,
Як на добрім полі,
Над водою посажене,
Древо зеленїє,

Плодом вкриті: так і муж той
В добрі своїм спіє.
А лукавих, нечестивих
І слід пропадає:
Як той попів над землею
Вітер розмахав.
І не встануть з праведними
Злії з домовини;
Діла добрих обновлять ся,
Діла злих загинуть.

XII

Чи ти мене, Боже милій,
На вік забуваєш?
Одвертаєш лице своє,
Мене покидаєш?
Доки буду мучить душу
І серцем боліти?
Доки буде ворог лютий
На мене дивитись
І сьміятись?! Спаси мене,
Спаси мою душу,
Да не скаже хитрий ворог:
„Я його подужав!“
І всі злії посьміються ся,
Як упаду в руки,
В руки вражі. Спаси мене
Од лютої муки,
Спаси мене! Помолю ся
І воспою знову
Твої блага чистим серцем,
Псальмом тихим, новим.

XLIII.

Боже! нашими ушима
Чули Твою славу.
І діді нам розказують
Про давні кроваві
Тії літа, як рукою
Твердою своєю
Розв'язав Ти наші руки
І покрив землею
Трупи ворожі, і силу
Твою восхвалили
Твої люде і в покої,
В добрі одпочили,
Слава Господа. А нині
Покрив еси знову
Срамотою свої люде, —
І вороги нові
Розкрадають, як овець, нас
І жеруть... Без плати
І без ціни оддав еси
Ворогам проклятим.
Покинув нас на сьміх людям,
В наругу сусідам;
Покинув нас, яко в притчу
Нерозумним людям.
І кивають, сьміючи ся,
На нас головами;
І всякий день перед нами —
Стид наш перед нами.
Окрадені, замучені,
В путах уміраєм,
Не молилось чужим богам,
А Тебе благаєм:

Поможи нам, ізбави нас
Вражої наруги!
Поборов Ти першу силу,
Побориж і другу,
Ще лютіщу. Встань, же Боже,
Вську будеш спати,
Од сліз наших одвертатись,
Скорби забувати?
Смирила ся душа наша,
Тяжко жить в оковах?
Встань же, Боже,—Поможи нам,
Встань на ката знову!

Думи невільницькі.

Думи мої, думи мої!
Ви мої єдині!
Не кидайте хоч ви мене
При лихій годині!
Прилітайте сизокрилі
Мої голубята,
Із-за Дніпра широкого
У степ погуляти
З Киргізами убогими!
Вони вже убогі,
Уже голі, та на волі
Ще молять ся Богу.
Прилітайтеж, мої любі!
Тихими речами
Привітаю вас, як, діток,
І заплачу з вами.

* * *

Та не дай, Господи, нікому,
Як мені тепер старому,
У неволі пропадати,
Марне літа коротати.

Ой піду я степом-лугом
Та розважу свою тугу.
— „Не йди, кажуть, з сії хати!“ —
Не пускають погуляти!

На Вкраїну.

Немає гірше, як в неволі
Про волю згадувать. А я
Про тебе, воленько моя,
Отсе нагадую. Ніколи
Ти не здавала ся мені
Такою сьвіжо-молодою

І прехорожою такою,
Як на далекій чужині,
Та ще в неволі. Доле! доле!
Моя просьніваная воле!
Хоч глянь на мене з-за Дніпра,
Хоч усьміхни ся!

І ти, моя єдина,
Встаєш із-за моря,
З-за туману, слухняная
Рожевая зоре!
І ти, моя єдина,
Ведеш за собою
Літа мої молодії;
І передо мною
Ніби з моря виступають
Широкії села
З вишневими садочками,
І люде веселі, —
І ті люде, і село те,
Де колись мов брата
Привітали мене. Мати,
Старесенька мати!
Чи збирають ся ще й досі
Веселії гості
Погуляти у старої,
Погуляти просто
По давньому, по старому —
Од сьвіту до сьвіту?
А ви, мої молодії
Чорнявії діти,
Веселії дівчаточка!
І досі в старої
Танцюєте? а ти, доле,

А ти, мій покою,
Моє сьвято чорнобриве!
І досі між ними
Тихо, пишно похожаєш?
І тими очима,
Аж чорними, голубими
І досі чаруєш
Людські дужки? Чи ще й досі
Дивують ся все
На стан гнучкий? Сьвято моє,
Єдине сьвято!
Як оступлять тебе, доле,
Діточки—дівчата
И защебечуть по своїм
Доброму значаю,
Може й мене ненароком
Діточки згадають,
Може яка і про мене
Скаже яке лихо.
Усьміхни ся, моє серце,
Тихесенько, тихо,
Щоб ніхто і не побачив,
Та й більше нічого...
А я доленько, в неволі
Помолю ся Богу.

І небо невмите....

І небо невмите, і заспані хви лї,
І понад берегом геть—геть
Неначе п'яний, очерет
Без вітру гнеть-ся. Боже милий!
Чи довго буде ще менї,
В отсїй незамкнутї тюрмі,
По-над отсїм нїкчемним морем,
Нудити сьвітом? Не говорить,
Мовчить і гнеть ся, мов жива,
В степу пожовклая трава;
Не хоче правдоньки сказати,
А більше нї в кого спитати.

Заросли шляхи тернами.

Заросли шляхи тернами
На тую Вкраїну:
Мабуть я її на віки,
На віки покинув!
Мабуть менї не вернутись
Нїколи до дому,
Мабуть менї доведеть ся
Читати самому
Отсї думи... Боже милий,
Тяжко менї жити!
Маю серце широкее,
Нї з ким подїлити.
Не дав-еси менї долї,
Молодої долї,
Не давав-еси нїколи,
Нїколи, нїколи!

Не дав серця молодого
З тим серцем дівочим
Посидати. Минули ся
Мої дні і ночі
Без радості, молодії,
Так собі минули
На чужині! Не найшло ся
З ким серцем ділитись,
А тепер не маю навіть
З ким поговорити.

Тяжко мені, Боже милий,
Носити самому
Отсі думи і не ділитись
Ні з ким, і нікому
Не сказати сьвятого слова,
І душу убогу
Не радовать, і не корити
Чоловіка злого,
І умерти... О Господи!
Дай мені хоч глянуть
На народ оттої убогий,
На тую Вкраїну.

В неволі тяжко.

В неволі тяжко... хоча й волі,
Сказати по правді, не було;
Та все таки ялось жилось—
Хоть на чужому, та на полі...
Тепер же злої тії долі,
Як Бога, ждати довелось.
І жду її, і виглядаю,

Дурний свій розум проклинаю,
Що дав ся дурням одурить,
В калюжі волю утопить.
Холоне серце, як згадаю,
Що не в Україні поховують,
Що не в Україні буду жити,
Людий і Господа любити.

Чи ми ще зійдемо ся.
Чи ми ще зійдемо ся знову
Чи вже на віки розійшлись,
І слово правди і любови
В степи-вертепи понесли?
Нехай і так! Не наша мати,
А довело ся поважати.
То—воля Господа!.. Годіть,
Смиріте ся, молітесь Богу
І згадуйте один другого;
Свою Україну любіть,
Любіть її... Во время люте,
В останню, тяжкую минуту
За неї Господа моліть!

Понад полем іде.

Понад полем іде,
Не покоси кладе.
Не покоси кладе—гори:
Стогне земля, стогне море,
Стогне та гуде.

Косаря у ночі
Зустрічають сичі

Тне косар, не спочиває,
Нї на кого не вважає,
Хоч і не проси.

Не благай і не проси:
Не клепає коси,
Чи то пригород, чи город
Як бритвою старий голить
Усе, що даси:

Мужика й шинкаря,
Сироту кобзаря;
Присьпівує старий, косить,
Кладе горами покоси,
Не мина й царя.

І мене не мине,
На чужинї зотне,
За решоткою задавить.
И хреста ніхто не поставить
І не помяне!

Із „Неофітів“.

Благословенная в женах
Сьвятая, праведная Мати
Сьвятого Сина на землі;
Не дай в неволї пропадати,
Летучі літа марне тратить,
Скорблящих радосте! Пошли,
Пошли менї сьвятеє слово,
Сьвятої правди голос новий,
І слово розумом сьвятим
І оживи і просьвіти!

І розкажу я людям горе,
Як тая мати ріки, море
Сльози кровавії лила,
Так як і Ти, і прийняла
В живу душу сьвіт незримий
Твойого розп'ятого Сина.
Ти, мати Бога на землі,
Ти сльози матери до краю,
До каплі вилила! Ридаю,
Молно ридаючи: пошли,
Подай душі убогій силу,
Щоб огненно заговорила,
Щоб слово пламенем взялось,
Щоб людям серце розтопило
І на Україну понеслось,
І на Україні сьвятилось
Те слово, божєє кадило'
Кадило істини! Амінь.

„Молітесь, братія, молітесь
За ката лютого! Його
В своїх молитвах помянїте;
Перед гординеюж його
Брати мої, не поклонїтесь!
Молитва Богові! А він
Нехай лютує на землі,
Нехай пророків побиває,
Нехай усіх нас розпинає!

Уже внучата зачались;
І виростуть вони колись:
Не местники внучата тії,
Христові воїни сьвятії
І без огня і без ножа
Стратеги божії воспрянуть,
І тисячі і тьми поганих
Перед сьвятими побіжать!
Молїтесь, братія!“.

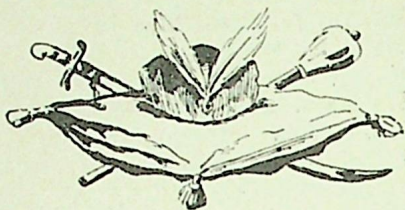
Заповіт.

Як умру, то поховайте
Мене на могилї,
Серед степу широкого,
На Вкраїні милій:
Щоб лани широкополі
І Дніпро, і кручі
Було видно,—було чути,
Як реве ревучий!

Як понесе з України
У синєє море
Кров ворожу,—оттоді я
І лани і гори—
Все покину і полину
До самого Бога
Молити ся. А до того—
Я не знаю Бога!

Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте,

І вражою злою кровю
Волю окропіте!
І мене в сімї великій,
В сімї вольній новій
Не забудьте помянути
Незлим, тихим словом!

Видання пресової секції просьвітнього виділу „Союза Визволення України“ в Вецларі.

1) „Просьвітний Листок“ виходить що дві неділі, 1 й 15 кожного місяця і подає статті, поезії і всілякі цікаві вісти із сьвіта і з табору.

2) Календар на рік 1916, подає дні і сьвята на весь рік, схід і захід сонця, види місяця, вигляди на погоду і таке иньше. Дальше вірші й статті полонених, статистику України, господарські й лікарські ради, тощо. Гарно розмальована окладинка, чотири военні образи.—коштує 40 ф.

3) Вецлярська бібліотека полонених.

I. Захолявна книжочка, присьвячена „Славному й Сьвітлому Союзу Визволення України“ сторін 62, коштує 20 феників.

II „Модестови Менцінському на спомин його концерту в таборі,“ на гарнім папері з портретом славного сьпівака та з ріжними прикрасами—ціна 15 феників.

III Тарасови Шевченкови, у 102 роковини Його уредин, з портретами поета й численними картинами. Коштує 20 феників.

Товариші купуйте отсі книжочки, читайте, просьвіщайте ся, бо в просьвітї сила!

